

*Т. Вилегжаніна, генеральний директор
Державного закладу
«Національна парламентська бібліотека України»,
заслужений працівник культури України*

БІБЛІОТЕКИ І ПРАВО

У сучасних умовах побудови правової держави різко зростає потреба суспільства в правовій інформації, яка є складним і багатоглядним видом соціальної інформації та використовується в комунікаційному середовищі з метою підвищення правової свідомості й правової культури населення.

Необхідну інформацію про право, його систему, джерела, реалізацію, правовідносини та правопорядок тощо громадяни отримують у процесі правового інформування. Його вагомою ланкою все помітніше стають бібліотеки, основним завданням яких є забезпечення конституційного права громадян на інформацію.

Сьогодні провідні бібліотечні заклади України володіють багатими фондами документів правничої тематики як на традиційних, так і на електронних носіях, завдяки чому стають дієвим каналом правового інформування соціально активної частини суспільства.

З метою оперативного задоволення запитів користувачів ряд національних та обласних бібліотек відкрили центри правової інформації, в яких концентруються фонди правничої тематики, забезпечується відкритий доступ до них; надається комплекс довідково-інформаційних послуг; проводяться заняття, спрямовані на підвищення правової культури громадян; надаються безкоштовні юридичні консультації тощо. Кількість цих центрів ще незначна (у НПБУ, Дніпропетровській, Вінницькій, Херсонській ОУНБ, Севастопольській ЦМБ), але за час їхнього функціонування вже напрацьовано певний досвід у сфері правового інформування, є чим поділитися, що переїняти.

Про це, зокрема, йшлося на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бібліотека і книга в контексті часу» (детальніше див. http://www.nplu.org/ua/events/2011/biblioteka_i_kniga.html), яка вже п'ятий рік поспіль проводиться ДЗ «Національна парламентська бібліотека України» за підтримки Міністерства культури України напередодні Міжнародного дня книги та авторського права. Цього року вона проходила 12–13 квітня і присвячувалася темі «Бібліотека і право». В центрі уваги були питання, пов'язані зі змінами нормативно-правового забезпечення бібліотечної справи, діяльністю публічних бібліотек як джерельних баз правової інформації, формуванням електронних бібліотек, функціонуванням системами обов'язкового примірника документів.

Участь у науковому обговоренні взяли понад 200 провідних фахівців бібліотечної справи, представників Міністерства культури України, Книжкової палати України, громадських організацій. Своє бачення актуальних питань бібліотечної справи висловили також міністр освіти і науки, молоді та спорту Д. Та-

бачник, заступник міністра культури і туризму України В. Лісничка.

У рамках конференції відбулися пленарне засідання та засідання на тему «Електронні бібліотеки і авторське право»; розширене засідання Ради з питань розвитку бібліотечної справи; фокус-семінар «Зміни у правовому забезпеченні діяльності бібліотек: проблеми та шляхи їх вирішення».

Ролі і місцю публічних бібліотек у правовому інформуванні населення присвятили свої виступи директори ХДНБ ім. В. Г. Короленка В. Ракитянська, Івано-Франківської ОУНБ Л. Бабій, Дніпропетровської ОУНБ Н. Тітова, заступник генерального директора НПБУ Г. Кириченко, заступник директора Державної бібліотеки України для юнацтва Т. Сопова, провідні фахівці НПБУ Т. Богуш, Н. Бойко та Національної бібліотеки України для дітей А. Гордієнко, Н. Дзюба.

Одним із дієвих способів впливу громадськості на прийняття рішень органів державної влади є функціонування дорадчих, консультативних органів. Саме з метою залучення провідних фахівців до формування державної політики в бібліотечній сфері Міністерством культури і туризму України було створено Раду з питань розвитку бібліотечної справи (наказ МКТ від 04.08.2010 № 552/0/16-10). До складу цього дорадчого органу ввійшли директори національних, державних бібліотек сфери управління МКТ та директори найбільших регіональних бібліотек.

На розширеному засіданні Ради, що відбулося в рамках конференції, обговорювалися питання, пов'язані зі станом та функціонуванням мережі публічних бібліотек країни. Зокрема, розглядався проєкт Порядку формування базової мережі закладів культури відповідно до Закону України про культуру. Було відзначено, що останнім часом у різних регіонах країни почалися процеси реорганізації бібліотек без урахування державних соціальних стандартів та без погодження з Міністерством культури України. Тому члени Ради звернулися до Міністерства з клопотанням підготувати доручення Прем'єр-міністра України щодо призупинення закриття та реорганізації публічних бібліотек.

Питання «Бібліотека і право» можна розглядати ще з однієї точки зору – діяльності власне бібліотек у правовому полі. І тут слід відзначити суттєвий вплив прийнятих останнім часом нормативно-правових актів – законів України «Про культуру», «Про здійснення державних закупівель», ряду наказів Державного

казначейства України. Зокрема, в процесі виконання окремих нормативних актів виникли певні труднощі.

Аналіз найбільш проблемних правових норм і був у центрі уваги під час проведення фокус-семінару «Зміни у правовому забезпеченні діяльності бібліотек: проблеми та шляхи їх вирішення». У ньому взяли участь провідні фахівці Міністерства культури України, які надали консультації з питань: бухгалтерського обліку бібліотечних фондів (облік без копійок, строки проведення інвентаризації, нарахування зносу); формування штатного розпису бібліотеки та оплати праці її працівників; застосування нового Класифікатора професій ДК 03:2010; уникнення бюджетних правопорушень у діяльності бібліотек.

Звичайно, такі заходи, як V Всеукраїнська науково-практична конференція «Бібліотека і книга в контексті часу», сприяють вирішенню актуальних проблем. Однак без ініціативи самих бібліотекарів на місцях розвиток галузі неможливий.

На наш погляд, сьогодні слід привернути увагу органів державної влади до низки проблем, що потребують розв'язання, серед яких:

- прийняття нової редакції Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», яка б враховувала світові тенденції розвитку галузі;
- розроблення державної цільової програми розвитку бібліотечної справи в Україні;
- внесення змін до Закону України «Про обов'язковий примірник документів», передбачивши механізм контролю за доставлянням обов'язкового примірника документів;
- перегляд переліку платних послуг, котрі можуть надаватися бібліотеками;
- внесення змін до нормативно-правових актів, що регулюють державні закупівлі в Україні, щодо

спрощення процедури закупівлі бібліотеками книг, періодичних видань;

- розробка соціальних нормативів надання населенню бібліотечних послуг.

Перераховані законодавчі акти, безумовно, будуть сприяти правовому врегулюванню діяльності бібліотек. Але керівники бібліотечних закладів добре знають, що, крім так званих галузевих нормативно-правових актів, у повсякденному житті використовуються норми Цивільного, Бюджетного, Податкового, Адміністративного та інших кодексів. Відповідно до Конституції України, всі закони мають однакову юридичну силу, однак у правозастосовчій практиці склалася ситуація, що, в разі виникнення протиріччя у правових нормах (а це на практиці відбувається дуже часто), пріоритет віддається нормам кодифікованих законів – кодексам. І як тут не згадати всім відомий вислів: «Незнання законів не звільняє від відповідальності». Сьогодні керівнику бібліотеки треба бути і юристом, і економістом, і психологом, і... багато чого слід знати та вміти.

Це спонукало нас змінити концепцію нашого журналу і ввести постійні рубрики, які стануть тематичною основою видання. Одна з них – «Бібліотека в правовому полі», де будуть публікуватися офіційні, нормативні документи і коментарі до них; консультації та поради юриста. Вже в цьому номері ми обговорюємо питання децентралізації публічних бібліотек, правові аспекти їхньої реорганізації.

Розраховуючи на зворотний зв'язок, просимо надсилати проблемні запитання до редакції журналу «Бібліотечна планета» і пам'ятати, що, якщо ми не будемо байдужими, то зможемо спільними зусиллями навести лад у бібліотечній галузі.

ПРОЕКТИ І РОЗВІДКИ

*Г. Кириченко,
заступник генерального директора
Державного закладу
«Національна парламентська бібліотека України»*

ПОЛІТИКА, ПРАВО, ІНТЕРНЕТ. ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НІБУ

НАЦІОНАЛЬНА парламентська бібліотека України вже самим своїм найменуванням – ПАРЛАМЕНТСЬКА, приречена бути причетною до законотворчих процесів, а своїм статусом національної зобов'язана бути найповнішим джерелом інформації з права, політики, новин законодавства, економічних реформ тощо.

Виконуючи функцію центру інформаційного забезпечення Верховної Ради України та здійснюючи інформаційний супровід реалізації культурної політики в Україні, Бібліотека щорічно готує близько 500 аналітичних матеріалів до законопроектів; 300 випусків оперативної інформації за тематикою галу-

зі культури та бібліотечної справи; 30 інформаційних випусків для комітетів Парламенту; виконує понад 1 000 довідок за запитамі народних депутатів України і членів Кабінету Міністрів України; здійснює вибіркоче розповсюдження інформації та диференційоване забезпечення керівництва Адміністрації Президента України, Апарату Верховної

